

تبعیض، دشمن تربیت فرزندان

محبوبه هنوز نتوانسته پدرش را متقاعد کند که باید پول توجیبی یکسانی با برادر کوچکتر از خودش داشته باشد.

جام جم آنلاین: محبوبه هنوز نتوانسته پدرش را متقاعد کند که باید پول توجیبی یکسانی با برادر کوچکتر از خودش داشته باشد. هر بار که درباره این موضوع با پدرش صحبت می‌کند تنها یک پاسخ می‌شنود؛ «اون پسر، فرق می‌کنه، خرجش بیشتره، تو چه خرجی داری!»

محبوبه با این همه تلاش هنوز بعد از 24 سال نتوانسته احترامی که باید به عنوان فرزند اول خانواده داشته باشد، کسب کند و حتی برعکس، او باید به برادرش احترام بگذارد. تنها دلیلش هم این است که او دختر است و برادرش پسر!

شاید بسیاری از دختران سرزمین ما، بارها این جمله را از زبان اطرافیان شنیده‌اند که دختر مال مردم است، دختر امانت است و مال خانواده شوهر است، اما پسر عصای دست زمان پیری است، تکیه‌گاه والدین است و پای تابوت را می‌گیرد.

این صحبت‌ها اگرچه کمی قدیمی شده، اما از بین نرفته است. هنوز هم در برخی خانواده‌ها تفاوت زیادی میان فرزندان دختر و پسر می‌گذارند.

اگر از زوجی که در آستانه فرزنددار شدن باشند، بپرسید دختر یا پسر؟ با کمی تعارف می‌گویند فقط سالم باشد یا فرقی نمی‌کند، اما بسیاری هنوز پسر را به دختر ترجیح می‌دهند.

نه تنها مادران بلکه بسیاری از پدران نیز خواهان فرزند پسر هستند. برتری پسر نسبت به دختر در بسیاری موارد ریشه در سنت‌های کهن و قدیمی خانواده‌ها دارد که ناخودآگاه تا امروز بر ذهنیت ما نسبت به دختران و طرز رفتارمان با آنها تاثیر می‌گذارد.

دکتر علیرضا ناصری، روان‌شناس و رئیس مرکز مطالعات رسانه، هنر و سلامت دانشگاه شهید بهشتی در این مورد می‌گوید: میان دختر و پسر از نظر خلقت تفاوت‌های بسیاری وجود دارد، اما این دلیل باعث نمی‌شود بین آنها تبعیض گذاشت.

وی معتقد است: در خانواده‌هایی که میان دختر و پسر فرق می‌گذارند، نسبت به توانایی‌های متفاوت این دو جنس آگاهی کمی وجود دارد. در حالی که در هر زمینه‌ای که پسر برتر باشد دختر نیز توانایی‌هایی دارد که این جای خالی را پر می‌کند.

ناصری با بیان این‌که خوشبختانه هر روز تبعیض در خانواده‌ها کمرنگ‌تر می‌شود، بیان می‌کند: اگر شناخت والدین نسبت به توانایی‌های دو جنس کامل باشد در هیچ خانواده‌ای دیگر شاهد تبعیض نخواهیم بود.

پسر، عصای دست دوران پیری

در برخی خانواده‌های سنتی یکی از مهم‌ترین علل پسردوستی حفظ نام خانوادگی است. به عقیده آنان فرزند پسر است که نام خانوادگی را زنده نگه می‌دارد و نسل‌شان را ادامه می‌دهد.

شیرین ملکی، صاحب یک فرزند پسر است و دوران بارداری‌اش را به دلیل پسردوستی خانواده همسرش، پراسترس‌ترین دوران زندگی‌اش می‌خواند.

او می‌گوید: پس از آشنایی با خانواده همسرم خیلی زود متوجه این موضوع شدم که همه از من پسر می‌خواهند. او نمی‌داند اگر خداوند به او دختری می‌داد، برخوردها چگونه می‌شد.

پسردوستی تنها در ایران قدیم رایج نبوده است. این تبعیض‌ها در بسیاری از قومیت‌ها و کشورها دیده می‌شود. براساس آمار موجود، در قاره آفریقا و آسیا دختران زودتر از پسران از شیر مادر گرفته می‌شوند. همچنین دختران نسبت به پسران در حالت وخیم‌تری به مراکز درمانی آورده می‌شوند.

نکته: کودکان مورد تبعیض، عکس‌العمل‌های متفاوتی از خود نشان می‌دهند، تهدید کردن و آزار دادن یا در پیش‌گرفتن رفتارهای تهاجمی به صورت پنهانی، خود را به شکل پسرها درآوردن، انواع ناسازگاری و آزار پدر و مادر از این‌گونه رفتارها محسوب می‌شود. براساس سازمان بهداشت جهانی نیز آمار سوءتغذیه میان دختران بیشتر از پسران است. از زنده به گور کردن دختران از سوی اعراب پیش از ظهور اسلام که بگذریم، داشتن فرزند پسر در سنت‌های پیشین شانس‌های زیادی به خانواده‌ها می‌داد و پدر و مادر با فرزند پسرشان اعتماد به نفس بیشتری پیدا می‌کردند.

پسر نیروی کمکی برای اقتصاد خانواده محسوب می‌شد و زور بازوی پسر در زمان پیری پدر و مادر می‌توانست از افت رفاه اقتصادی خانواده جلوگیری کند.

طی جنگ‌ها نیز خانواده‌هایی که دختران بیشتری داشتند، به دلیل کاهش توان فیزیکی زودتر از پا درمی‌آمدند.

در حالی که در جوامع امروزی نباید به این دلایل پسر ارج و قرب بیشتری داشته باشد، زیرا دانایی به زور بازو می‌چربد.

اعتماد به نفس گم می‌شود

وقتی بین فرزندان یک خانواده تبعیض صورت می‌گیرد، مثل این است که پدر و مادر غیرمستقیم به فرزندان می‌گویند قابلیت‌ها و توانایی‌هایی در برادرت وجود دارد که در تو نیست. در نتیجه فرزند مورد تبعیض از همان سال‌های ابتدایی زندگی می‌داند که کامل نیست و حتما نقص‌هایی در وجود اوست که شایسته فرق گذاشتن پدر و مادرش می‌شود. این کودکان دچار کمبود اعتماد به نفس، نگرانی و احساس شکست و ناامنی می‌شوند که کینه و تنفر از برادران پیامد آن است.

گاهی اوقات، این تبعیض‌ها علاوه بر مشکلات روحی و روانی که برای فرد به وجود می‌آورد باعث حقارت نیز می‌شود. بسیاری از این دختران درونگرا می‌شوند، به طوری که حتی مشکل‌شان را با مادرشان هم در میان نمی‌گذارند.

حسادت، نتیجه تبعیض است

از مهم‌ترین واکنش‌هایی که فرزند مورد تبعیض واقع شده از خود نشان می‌دهد، حسادت او نسبت به دیگر فرزندان است. در این‌گونه مواقع حس انتقام‌جویی در فرزند شعله‌ور می‌شود و ممکن است خواهر و برادر رابطه خوبی حتی در دوران بزرگسالی نداشته باشند.

کودکان مورد تبعیض، عکس‌العمل‌های متفاوتی از خود نشان می‌دهند، تهدید کردن و آزار دادن یا در پیش‌گرفتن رفتارهای تهاجمی به صورت پنهانی، خود را به شکل پسرها درآوردن، انواع ناسازگاری و آزار پدر و مادر از این‌گونه رفتارها محسوب می‌شود.

ناصری، روان‌شناس در این‌باره معتقد است: از عکس‌العمل‌های اولیه این فرزندان پرخاشگری است. کودکی که مورد تبعیض قرار می‌گیرد از همان ماه‌های اولیه شرایط محیطش را می‌فهمد و از همان دوران کودکی شروع به پرخاشگری می‌کند.

وی می‌گوید: گاه پرخاشگری به صورت فعال دیده می‌شود، مانند دعوا کردن با دیگران، اما در برخی مواقع این پرخاشگری به صورت غیرفعال بروز می‌کند. به‌عنوان مثال، فرد در ظاهر، انسان عصبی و بداخلاقی نیست، اما ممکن است در رفتارش با دیگران تاثیر بگذارد و اطرافیانش را به شکل دیگری اذیت کند، مثلا فرد بدقولی شود.

مشکلات جنسیتی در ازدواج

ناصری یکی دیگر از تاثیرات مهم تبعیض میان فرزندان را مشکلات جنسیتی عنوان می‌کند. وی با بیان این‌که کودک به علت تبعیض از جنسیت خود متنفر می‌شود، معتقد است: این‌گونه افراد در دوره بزرگسالی دچار اختلالات جنسیتی می‌شوند.

به همین دلیل تنها و گوشه‌گیر می‌شوند. همین مساله باعث می‌شود در آینده مشکل برقراری ارتباط با فرزند و همسرشان داشته باشند. دخترانی که به دلیل جنسیت‌شان شرایط سختی دارند، وقتی ازدواج می‌کنند از زن بودن خود راضی نیستند و در روابط زناشویی خود به مشکل برمی‌خورند.

ناصری بیان می‌کند: این افراد دلشان می‌خواهد مردانه برخورد کنند، زیرا شناخت درستی از جایگاه خود ندارند. این زنان دائم اعتراض می‌کنند.

همچنین تجربه نشان داده است توجه بیش از حد به يك جنس موجب وابستگی شدید به والدین می‌شود. به گونه‌ای که استعدادهاي فرد شکوفا نمی‌شود و توانایی اداره زندگی در آینده را ندارد.

در کشوری مانند افغانستان که جامعه سنتی‌تری دارد، تبعیض حتی در بازی‌های کودکانه هم به چشم می‌خورد.

بازی‌های دخترانه تنها مفهوم شرم و حیا و بازی‌های پسرانه غالباً معنی غیرت و دلیری و شجاعت را می‌رساند. کودکان با این بازی‌ها بزرگ می‌شوند و فکر خود را شکل می‌دهند.

در این‌گونه خانواده‌ها غالباً به دیدگاه‌های پسر خردسال خانواده نسبت به دختر جوان ارزش داده می‌شود و این پسران نقش تعیین‌کننده‌ای در سرنوشت خواهران‌شان دارند.

دختران هم می‌توانند عصای زمان پیری باشند

به هر حال، علاقه به يك جنسیت خاص در همه وجود دارد؛ برخی پسردوست هستند و عده‌ای هم خواستار دختر. هیچ‌کدام از جنسیت‌ها بر دیگری برتری ندارد.

در بسیاری از خانواده‌هایی که پسر ندارند، می‌بینیم با توجه به پیشرفت دختران در جامعه آنها هم توانسته‌اند کمک حال پدر و مادر باشند و عصای دستشان در زمان پیری شوند.

هرچه خانواده‌ها به سمت مدرن شدن پیش می‌روند، توجه بیش از حد به يك جنس کاهش می‌یابد. همین مساله، پسردوستی و پسرسالاری را به فرزندسالاری تبدیل می‌کند.

لیلا عابد / جام‌جم